

לכבוד שבת קדש – פרשת וישלח תשפ"ב

וזהב הארץ ההיא טוב – זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות – נכתב ע"י חגי צמיר

בהצלחתו של חברו, כי בהצלחתו משלים הוא צדדים במציאות שהוא עצמו אינו יכול להוציא אל הפועל, צדדים אשר מהם יכול גם הוא ליהנות ולהרוויח על ידי הקשר שביניהם, קשר שאיננו רק תועלתני ואישי, אלא מרבה בחברה ובעולם אהבה, אחווה, שלום ורעות.

ממשיך הרב קוק ומבאר שהיסוד שעמד לנגד עיניו של יעקב אבינו בתקנת הכסף מטבע העובר לסוחר היה הרצון ליצור קשר וחיבור, אהבה, אחווה ואחדות בין בני אדם.

הכיצד? כל זמן שלא היה מטבע עובר לסוחר אופי המסחר בין בני אדם היה סחר חליפין מקומי על ידי החלפת מוצרים ביניהם. צורת מסחר זו גרמה לכך שהקשרים החברתיים היו מצומצמים ביותר, וזאת משום ש"כל זמן שלא נמצא מציאות המטבע, ידע האדם שהוא יכול להיות נהנה בתוצאות פעולותיו של חברו רק כל זמן שיזדמן שהוא צריך למה שביד חברו, וחברו יהיה צריך למה שבידו, אבל כל זמן שלא יפגשו שתי אלה הנקודות, לא ירגיש את הטוב שהוא מקבל מחברו. אבל בהרות התמצית של הנקודה כלולה במטבע העוברת לסוחר, הרי בכל עת שיש לך מותר מצרכיו, הוא מוכרם במטבע, אם כן, מתרבה רושם האהבה שהוא יסוד המוסר בריבוי האיכות על ידי המקרים המתמידים".

סחר חליפין הוא רק כאשר לצד א' יש משהו שצד ב' זקוק לו ולהיפך. כך שפעמים רבות לא היה נוצר שום קשר חברתי בין צד א' לב', אלא אם כן הם נצרכים זה לתוצרתו של זה. ועל כן, הם היו זה ליד זה, אך לא זה עם זה. אך מאז תיקן יעקב אבינו מטבע עובר לסוחר, קשרי המסחר הקיפו את כולם, כי כולם השתמשו באותו מטבע, כל אחד לצרכיו הוא, וממילא נוצר קשר כלכלי בין איש לרעהו. מטרתו האמיתית והמקורית של הקשר הכלכלי שלמענה תיקן יעקב אבינו את המטבע הייתה ליצור קשר פנימי וחיבור אמיתי בין בני אדם.

יעקב רצה להשריש את הבנה זו בעולם ולכן פעל בשלוש הדרכים אותם מנה התלמוד. כאשר העולם העסקי מתנהל על ידי מטבע ישנה אפשרות גדולה יותר להפיק תועלת אדם מחברו. ככל שיש יותר אנשים ויש מטבע אחיד, גדל כח הקנייה יותר מאשר על ידי עסקת חליפין המגבילה ומקשה את האפשרות להשתכר בכבוד ולהנות מהצלחת הזולת. ע"י החיבור הכלכלי יש הזדמנות שיתרבה רושם האהבה וזה הפירוש "מטבע תיקן להם" - הגדיל את האפשרות לקשרי סחר בחברה. דרך נוספת ורחבה יותר להשפיע היא בניית שווקים. האדם רואה שיש תועלת לא

בפרשתנו חוזר יעקב לארץ ישראל והתחנה הראשונה בה הוא מתעכב היא העיר שכם. התורה מתארת את מה שעשה כאשר הגיע לשם. וַיבֹא יַעֲקֹב יַעֲלֵב שְׁלֹם עִיר שְׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבָאוּ מִפְּדַן אֲרָם וַיַּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר.

חז"ל במדרש מסבירים: וַיַּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר מה בא ללמדנו? שצריך אדם להחזיק טובה למקום שיש לו הנאה ממנה, (פסיקתא זוטרותא בראשית וישלח פרק לג סימן יח).

אך מה היא הטובה שבחר יעקב לעשות עם בני שכם? הגמרא מרחיבה ואומרת: וַיַּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר אמר רב: מטבע תיקן להם, ושמואל אמר: שווקים תיקן להם, ורבי יוחנן אמר: מרחצאות תיקן להם. (בבלי שבת לג עמוד ב).

פירוש זה מעורר מעט תמיהה: וכי אלה הדברים שיעקב צריך לעסוק בהם? האם אין דברים חשובים יותר? מוסריים יותר? חברתיים יותר? לכך מצטרפת גם שאלה נוספת מתחום הארכיאולוגיה. שכן, אנו יודעים שהדבר שנקרא "מטבע" נולד בעולם רק במאה ה-6 לפנה"ס ולא היה קיים בימיו של יעקב. מה אם כן ראו חז"ל להדגיש שיעקב תיקן מטבע? מה רצו חז"ל ללמדנו?

מבאר הרב קוק (עין איה שבת א', רפה): "היחס שימצא בין אדם לחברו שיהיה כל אחד מרגיש איך שעל ידי מה שחברו נמצא בעולם וגם לו צרכים, שלפי ההשקפה החיצונה הוא דוחק את גבולו וממעט את צרכיו הוא, באמת אין זאת אלא השקפה של טעות, ומזה נולדות השנאה והתחרות וצרות עין בין אדם לחברו. אבל המבט הפנימי מורה אותנו שכל מה שיתרבו בני אדם יותר, יוכלו להועיל איש לאחיו על ידי התחלפות הכוחות, שיוכל כל אחד להשתמש ולהיות במה שחברו מוציא אל הפועל. וכל מה שתהיה הכרה זו גלויה ובולטת, יותר יתרחב כוח האהבה ואחוות החברה האנושית, שממנה תוצאות לכל הטוב היותר נשגב שראוי להיות שורר בעולם".

ההסבר הוא שפעמים נדמה לו לאדם שכישרונותיו, מעשיו והצלחותיו של חברו דוחקים ומונעים את הצלחתו שלו, וזאת מפני שאיננו מבין שלכל אדם יש את המקום הייחודי לו, מקום השמור לו על ידי ריבונו של עולם. על פי תפיסתו המוטעית הזאת, הוא וחברו נאבקים לכאורה על אותה משבצת, שכדי לתופסה לפני חברו כל האמצעים כשרים והמטרה מקדשת את האמצעים. במצב שכזה מתפתחת עין רעה בין איש לרעהו, כל אחד שמח לאידו של חברו, והקנאה, השנאה והתחרות מתפשטות בחברה כולה. זאת, בניגוד למצב הנכון והראוי, שבו כל אדם צריך לשמוח

רק מהאנשים שסביבו, אלא ככל שמתרבים האנשים בעולם שמחוצה לו מתרבים הצרכים וכך תרבה הברכה, וזו פעולת השווקים. **המרחצאות** מגבירים תפיסה זו אף יותר. ככל שמתפתח רגש האדם לטהרה ואסתטיקה, מתרבים הצרכים, ואז מעגל האנשים הצורך את דברים אלו מתרחב. במרחץ נפגשים ומשוחחים, ונוצרת אינטרקציה חברתית. יעקב אבינו רצה להשריש בעיר שכס תובנה זו כדי להגביר את התודעה לחשיבות הקשר האנושי בחברה, וכדי לחדד את ההשפעה בין השלמות החומרית לשלמות המוסרית. את כל אלו עשה יעקב בשכס כדי לנסות למנוע את הקלקול העתידי במקום: פילוג בין מלכות יהודה וישראל שנבע מצרות עין, קנאת איש מרעהו וחוסר הבנה על חשיבות שלמות העם והחברה.

נראה שלכן מדגישה התורה את התיקון ויקחו שְׁנֵי בָנָי יַעֲקֹב שְׁמֵעוּן וְלֹאֵי אָחִי דִּינָהּ הם לא רק בני יעקב, הם אחי דינה, האחוה היא זו שמשחקת תפקיד מרכזי בחיי העיר שכס.

תיקון החומר והכלכלה, מטבע שווקים ומרחצאות, כדי להגביר את האחוה החברתית היו פועל יוצא של תפיסתו המוסרית של יעקב אבינו. ואולי זו הסיבה בגללה דווקא אלה הם שלושת הדברים עליהם התוכחו חכמי ישראל בתקופה הרומית. ורשב"י מוצא לנכון לתקן את הדברים בעיר טבריה – ועל כך בהזדמנות אחרת.

=====

אחי דינה, אחווה ואחים, הם מהנושאים המרכזיים בפרשה. כְּפֹר אֲחִים הוא מושב במישור חוף יהודה, ממוקם כקילומטר צפונית מזרחית לעיר קריית מלאכי ושייך למועצה אזורית באר טוביה, שבתחומה נמצאת גם 'מכללת אחווה'.

היישוב, כפר אחים, הוקם בשנת 1949 על ידי עולים דתיים מרומניה, צ'כוסלובקיה והונגריה בסמוך לחורבות הכפר הערבי קסטינה ובשטחי אדמותיו. הגרעין המייסד כלל עשרה זוגות צעירים, ללא ילדים. המושב נקרא בתחילה "קסטינה א'" ולאחר מכן גם "יחיאל", והיה המושב הדתי הראשון שהצטרף להסתדרות. בשנת 1949 חברי המושב נמנו עם סיעת העובד הדתי בהסתדרות.

בתחילה הושיבה הסוכנות היהודית את העולים על שטח המחנה הצבאי הבריטי שעכן סמוך לקסטינה. מכיוון שהמתיישבים בקשו להקים משק חקלאי המספק חלב, ניתנה לכל משפחה פרה והוקצו 3.5 דונם, שטח שהוגדל בהמשך ל-6 דונם. בשנת 1950 הוקמה באותו שטח עצמו מעברת קסטינה, שהפכה לימים לקריית מלאכי. תחילה נעשה ניסיון לשלב בין ההתיישבות החקלאית והמעברה

החדשה, אך המעברה התפתחה בעיקר בתחום התעשייה והמשק החקלאי התקשה להשתלב במקום.

לבעיה נמצא פתרון בדמות יוזמה של ממשלת שוודיה לממן הקמת יישוב עבור ניצולי השואה. במימון השוודי (כמיליון קרונות) הוקם כפר חקלאי מספר קילומטרים מצפון למעברה, וב-1953 הועברו מתיישבי קסטינה א', כפי שנקראה אז, אל הכפר השוודי. לאחר ההעברה נקבע שמו שנקבע ע"י המתיישבים כ"כפר אחים", על שמם של האחים אפרים וצבי גובר, בניהם של מרדכי ורבקה גובר מהמושב הסמוך כפר ורבורג, שנפלו במלחמת העצמאות.

כפר אחים נחנך ב-30 בנובמבר 1953, ובחנוכתו נכחו נציג שוודיה בישראל נס מאלנינג, חברי פרלמנט שוודים, וראש עיריית סטוקהולם. במיקומו החדש של המושב, התגוררו במושב 69 משפחות, וכל אחת קיבלה 27 דונם.

בין ילדי המושב נמנים בני גנץ וישראל כץ, דמויות מהפוליטיקה הישראלית העכשווית.

רבקה גוֹבֶר (1902 – 10 בספטמבר 1981) הייתה פעילה חברתית ואשת חינוך ישראלית, שכונתה בשם "אם הבנים" לאחר ששכלה את שני בניה במלחמת העצמאות, ועל שמם נקרא המושב כפר אחים. רבקה זכתה והיתה כלת פרס ישראל תשל"ו (1976) על מפעל חייה בקליטת עלייה.

רבקה לבית בוֹמְגִין נולדה בשנת 1902 למשפחת איכרים במושבה החקלאית היהודית בנובו ויטבסק, בפלך חרסון היום אוקראינה. היא הייתה תלמידה מצטיינת ועזרה למשפחתה בעבודת האדמה. למדה בבית ספר תיכון ביקטרינוסלב בכוונה להמשיך ללימודים גבוהים, אך בעקבות מהפכת אוקטובר נאלצה לשוב לנובו ויטבסק, ושם עבדה כמורה. ב-1921 נישאה למרדכי גובר, תלמיד ישיבת סלובודקה, מורה להוראת עברית, פעיל במחתרת הציונית אשר ישב פעמיים במעצר. בשנת 1925 קיבלו שניהם במפתיע רישיון יציאה מברית המועצות. הם עלו לארץ ישראל והצטרפו ל"חבורת הדרום" ברחובות שם התכוונו והכשירו עצמם לעלייה על הקרקע. בשנת 1934 יחד עם חבריהם היו בין מייסדי כפר ביל"ו וכפר ורבורג. במלחמת העולם השנייה התגייסה לחיל העזר לנשים של הצבא הבריטי למלחמה נגד גרמניה הנאצית. לזוג נולדו שני בנים, אפרים וצבי, ובת, חיה.

במלחמת העצמאות היה בנה הבכור, אפרים בן 20, מפקד ב"הגנה", ונמנה עם מגיני טירת שלום נגד כנופיות עיראקיות שהתבצרו בכפר קובייבה. הוא נשאר יחידי לחפות על חבריו, לאחר שפקד עליהם לסגת משום שאזלה תחמושתם, ואז נפגע מכדור ונפל. הובא למנוחת-עולמים

בברכת שבת שלום ומבורך – הגי עמיצור

לקבלת הדף במייל היכנסו לקישור <https://lp.vp4.me/fw3x>

לכבוד שבת קדש – פרשת וישלח תשפ"ב

זוהב הארץ ההיא טוב – זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות – נכתב ע"י חגי צמיר

בכפר ורבורג. בתקופה זו שימש מרדכי כראש המועצה האזורית לכיש ורבה כמדריכת העולים, מורה במעברת קסטינה, מנהלת בית ספר ומתנדבת. גובר עודדה את המושבניקים מכפר ורבורג ובאר טוביה לקבל את העולים מהמעברה לעבודה. היא פעלה לארגון מסגרת לימודית לעולים וסייעה בהנחת התשתית החינוכית של קריית מלאכי. בשנת 1962 שונה שמו של בית ספר קסטינה לבית ספר "האחים" לזכרם של שני בניה שנהרגו. גובר רחשה כבוד לדרי מעברת האוהלים ונהגה לומר כי: "יותר מאשר המדינה קלטה אותה – קלטה עלייה זו את המדינה".

בשנת 1967 עברו בני הזוג גובר לכפר אחים, שנקרא על שם שני בניהם שנהרגו. במרץ 1979 הוזמנה גובר על ידי ראש הממשלה מנחם בגין, כמחווה של כבוד, לטקס החתימה על הסכם השלום עם מצרים בקמפ דייוויד.

בספטמבר 1981 שמה קץ לחייה, ונטמנה לצד בניה בבית העלמין בכפר ורבורג. בלווייתה השתתפו אלפים, בהם נשיא המדינה יצחק נבון, יו"ר הכנסת מנחם סבידור, הרב הראשי לישראל שלמה גורן, חברי הכנסת, ראשי יישובים, סופרים ואמנים.

בבית-הקברות בכפר ורבורג. בדברי ההספד אמרה עליו האם: "לא בזכותנו הוא גדל כה שלם וישר דרך. נפל בחלקנו האושר לגדל אחד היהודים הצעירים, שלא נולדו כמוהם זה דורות רבים. רק עם שובנו ארצה והשתרשותנו בה יכולה היא לחזור ולהצמיח אילנות כאלה, כמו אפרים והדומים לו".

על קברו של אפרים נשבע צבי אחיו הצעיר: "אחי, נשבע אני לך: לבי נר-נשמתך יהיה וזכרך תוכי אצפון כנכס יקר מכל! בדרך בה מצאת מותך אלך, ולו בייסורים, ולו בכאב, ולו אף בידיעה ברורה, כי דרכי האחרונה היא!... בקדושת הכאב ובקדושת אהבתי אותך נשבעתי לך; בקדושת כל אשר למענו כדאי לחיות, בקדושת כל אשר למענו כדאי למות!..."

את שבועתו קיים. אחרי מות אחיו יצא מיד עם כל בני גילו בכפר למחלקת-עזר צבאית, ששמרה על המשלטים בסביבות כפר ורבורג, אשר נמצא בקווי החזית. עם החמרת המצב הצטרף לשורות הפלמ"ח לחטיבת הנגב וביום א' בתמוז תש"ח (8.7.1948) נפל באחד המשלטים ליד חוליקאת אחרי קרב ארוך ונואש, בו החזיקו מעמד 30 נערים מול כוחות גדולים ומזוינים היטב של המצרים. צבי חיפה על המחלקה במרגמה היחידה, לחם בגבורה ונפל והוא בן שבע-עשרה שנים וחודש ימים. גופתו נמצאה כעבור כשנה יחד עם גופת חברו לנשק עמנואל טוכלר, והוא נקבר לצד אחיו בבית הקברות הצבאי בכפר ורבורג.

בשנות ה-50 וה-60 כונתה גובר "אם הבנים", כינוי שניתן לה ע"י דוד בן גוריון, כאשר הפכה בעיני רבים בעם לסמל של אם שכולה שאינה נותנת ליגונה לגבור עליה ופועלת ללא הפסק למען קליטת העולים והחברה.

עם תום מלחמת העצמאות פנו בני הזוג גובר לסוכנות בבקשה להביא עולים חדשים להתיישבות בסביבת באר טוביה. מרדכי שהיה ראש המועצה האזורית באר טוביה, עסק בקליטת העולים במסגרת תפקידו ורבה גובר ניהלה את בית הספר במעברת קסטינה. תחת ניהולה זכה בית הספר לשמור על "דגל ירושלים", אות הצטיינות מטעם הקרן הקיימת.

בשנת 1955 החלה הסוכנות היהודית בביצוע תוכנית התיישבות רבתי בחבל לכיש. מרדכי ורבה העמידו עצמם לרשות המפעל. הם עברו ללכיש והיו ממייסדי מושבי העולים בחבל. שלוש שנים ישבו בין העולים החדשים ושיתפו עצמם בקשייהם ובהצלחותיהם. בשנה השנייה לשבתם בלכיש ומתוך רצון להשתוות בכל לעולים (אשר הגיעו ארצה בחוסר כל) הקדישו ל"קרן המגן" את משקם